

Länssstyrelsen
Norrbotten

Yttrande

1 (6)

Datum
2025-04-10

Diarienummer
645-2025

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet SOU 2024:89 Vindkraft i havet – En övergång till ett auktionssystem

Sammanfattning av Länssstyrelsen i Norrbottens synpunkter

Länssstyrelsen i Norrbottens län ser positivt på införandet av ett planeringsorienterat auktionssystem för havsbaserad vindkraft. Utifrån klimatmål, ett växande energibehov och samhällsekonomiska överväganden finns ett tydligt behov av en hållbar och långsiktigt fungerande utbyggnad av fossilfri elproduktion. Systemets ambition att samla tillståndsprövning, planering och rättssäkerhet i ett sammanhållet förfarande är god.

Vi vill dock särskilt betona behovet av att stärka hänsynen till marina naturvärden, utveckla kunskapen om havsmiljön, säkerställa en rättssäker prövning och förbättra samordningen med kommuner och andra sektorsmyndigheter. Bristerna i nuvarande kunskapsunderlag, särskilt för Bottniska viken, måste åtgärdas innan utpekanden genomförs.

Övergripande synpunkter på auktionssystemet

Länssstyrelsen ser flera potentiella vinster med det föreslagna systemet:

- Minskad risk för parallella och kostsamma undersökningar i olämpliga områden (avsnitt 6.4, s. 263).
- Möjlighet att redan i planeringsstadiet bedöma kumulativa effekter (kap. 4, s. 17).

- Tydligare rollfördelning mellan myndigheter.
- Enklare för projektörer att agera inom tydligt definierade ramar.
- Att tillsynen för vindkraftparker utövas av länsstyrelsen inom Sveriges sjöterritorium och i den ekonomiska zonen, vilket innebär att Sevesotillsyn kan genomföras av länsstyrelsen oavsett geografisk placering på verksamheter där farliga ämnen förekommer eller kan förekomma i vissa mängder som motsvarar eller överstiger de gränsmängder som finns i bilaga 1 till Sevesoförordningen.

Men vi vill också understryka följande risker:

- Risken att utpekade områden i praktiken tolkas som tillåtighetsbedömda, vilket inte får ersätta en fullgod miljöprovning enligt Miljöbalken.
- Bristen på tillräckliga ekologiska data, särskilt i Bottenviken, gör det svårt att rättssäkert peka ut områden.
- Att det saknas tydlig vägledning för hur auktionsmyndigheten ska väga naturvärden mot andra intressen vid områdesutpekande.
- Att länsstyrelsernas upparbetade sakkunskap riskerar att försvagas om ansvar flyttas enligt SOU 2024:98, vilket kan få negativa följder för tillståndprocesser inom bland annat havsbaserad vindkraft. Mot den bakgrunden bör även förslagen i SOU 2024:89 revideras.

Kommentarer till specifika delar av utredningen

2.1 Tillsyn och tillämpning av Sevesolagstiftning i Sveriges ekonomiska zon (kap. 11.1, s. 242)

Enligt betänkandet framgår bland annat följande avseende tillsyn:

"[...] Länsstyrelsen ska även fortsättningsvis utöva tillsyn över att havsbaserade vindkraftparker efterlever miljöbalken och de tillstånd som meddelats med stöd av miljöbalken.

Länsstyrelsen ska därutöver utöva tillsyn över efterlevnaden av

- *tillstånd enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon som mark- och miljödomstol meddelar för vindkrafts-parker i den ekonomiska zonen och*
- *det särskilda miljötillstånd enligt lagen om havsbaserad vindkraft som mark- och miljödomstolen ska meddela för utläggning av undervattenskablar och rörledningar i den ekonomiska zonen.*

[...] Myndigheterna ska vid behov biträddas av Kustbevakningen.[...]"

Länsstyrelsen vill uppmärksamma att Sevesolagstiftningen inte har belysts i betänkandet. Enligt 15 § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon framgår att: "På en konstgjord ö, anläggning eller annan inrättning som tillkommit med stöd av denna lag tillämpas svensk lag på samma sätt som om inrättningen varit belägen inom riket. Inrättningen skall därvid anses vara belägen inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium."

Detta innebär att svensk lag ska tillämpas som om verksamheten var på land. Det vill säga då ska hela miljöbalken gälla, liksom Sevesolagstiftningen.

Länsstyrelsen uppfattar att betänkandet förordar att tillsynen över vindkraftparker inom Sveriges sjöterritorium samt i Sveriges ekonomiska zon ska ligga på den länsstyrelse som ligger närmast den tillståndsgivna parken.

Länsstyrelsen anser att detta är positivt då länsstyrelsen enligt 13 § förordningen (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesoförordningen) är operativ tillsynsmyndighet och ska utöva tillsyn över att Sevesolagen och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen följs.

Sevesolagen tillämpas på verksamheter där farliga ämnen förekommer eller kan förekomma i vissa mängder som motsvarar eller överstiger de gränsmängder som finns i bilaga 1 till Sevesoförordningen.

I praktiken innebär detta exempelvis att en vindkraftspark med vätgasproduktion som överstiger gränsmängderna för vätgas enligt bilaga 1 i Sevesoförordningen är en Sevesoverksamhet oavsett om den ligger inom Sveriges sjöterritorium eller om den ligger i Sveriges ekonomiska zon. Eftersom betänkandet föreslår att länsstyrelsen ska vara tillsynsmyndighet för nämnda områden skapar det

förutsättningar för en effektiv och likvärdig Sevesotillsyn oavsett geografisk placering.

2.2 Planeringsunderlag och kunskapsbrister (kap. 8.2, s. 169)

Utredningen föreslår att havsplaner, kommunala översiktsplaner och regionplaner ska vara vägledande för regeringens utpekande. Vi vill uppmärksamma att befintliga havsplaner till viss del baseras på begränsat underlag, särskilt vad gäller:

- Arternas förekomst och utbredning
- Inventeringar av marina livsmiljöer i skärgård och utsjöbankar
- Kunskap om sälar, fiskmigration, havsisens ekologi m.m.

Att basera utpekanden på dessa planer utan att kompletterande ekologiska undersökningar genomförs innebär risk för att områden pekas ut utan grundläggande förståelse för konsekvenser. Det är särskilt allvarligt i Bottniska viken, där unika, artfattiga men sköra ekosystem förekommer.

Vi efterfrågar därför en mekanism för att säkerställa att auktionsmyndigheten har tillgång till fullgoda miljödata innan förslag till utpekanden lämnas till regeringen.

2.3 Naturvärden och kustnära områden (kap. 8.4, s. 176)

Utredningen antyder att det finns incitament att lokalisera parker närmare land för att minska kostnader (s. 176). Detta riskerar att leda till exploatering av grundområden med höga naturvärden. Utpekande av kustnära områden i snabbspårsförfaranden (kap. 8.3 och 9.1) ökar risken för att koncessionshavare ges för stor frihet i känsliga miljöer.

Vi ser därför behov av:

- Tydligare riktlinjer för hur ekologiska värden vägs in i prioriteringen av områden.
- Samråd med länsstyrelserna inför beslut om snabbspårsförfaranden.

2.4 Kumulativa effekter och miljöprövning (kap. 4, s. 17)

Utredningen anger att dagens system brister i att hantera kumulativa effekter. Vi delar denna uppfattning – men saknar i

utredningen konkreta redskap för hur detta ska hanteras inom det nya systemet.

Vi föreslår därför att:

- En strategisk miljöbedömning (SMB) genomförs parallellt med utpekande av områden.
- Kumulativa effekter utreds särskilt vad gäller till exempel påverkan på havsis, migrerande arter, akustisk störning, kumulativ visuell påverkan och påverkan på försvar och fiske.

2.5 Visuell påverkan och landskapsbild

Vi efterlyser att visuell påverkan, särskilt från öar, naturreservat och kulturmiljöer, vägs in i det underlag som tas fram inför regeringens utpekande av områden. Dagens prövningar inkluderar ofta fotomontage – motsvarande bedömningar bör tas fram redan på planeringsstadiet.

2.6 Kommunens roll (kap. 8.2, s. 169; kap. 8.4, s. 176)

Utredningen föreslår att kommunens energiplanering kan vägas in men att kommunen inte har vetorätt. Vi ser ett behov av större tydlighet kring vilken tyngd kommunala planeringsunderlag kommer ges. Det är oklart vilken funktion kommunernas arbete fyller om detta inte vägs in systematiskt.

2.7 Rättssäkerhet, miljöprövning och MKB (kap. 9.5, 9.6)

En utpekning i auktionssystemet får inte innebära att tillståndsprövningen i praktiken urholkas. Vi vill betona att miljökonsekvensbeskrivningen fortsatt behöver vara fullständig och detaljerad, även om området är utpekat. Erfarenheter pekar på att långa tillståndprocesser i vissa fall kan bero på brister i MKB:n snarare än bristande samordning.

Det bör säkerställas att utpekandet av ett område inte ensamt uppfattas som tillräcklig grund för tillstyrkan, utan att varje prövning även framöver vilar på en självständig och grundlig bedömning av verksamhetens faktiska påverkan – alla relevanta bedömningar enligt 2, 3, 4 och 7 kap. miljöbalken måste göras.

2.8 Auktionsmyndighetens roll (förordningsförslag kap. 1.8)

Det är centralt att den föreslagna auktionsmyndigheten har bred kompetens, inklusive miljöjuridisk, biologisk och planeringsmässig expertis. Vi anser även att länsstyrelsen bör vara en tydligt

namngiven aktör som ska samverka med auktionsmyndigheten i lagtexten (jfr 2 kap. 2 § och 3 kap. 5 § i lagförslaget).

Slutsats

Länsstyrelsen Norrbotten ser att det föreslagna systemet kan bidra till en mer effektiv och planeringsbaserad utbyggnad av havsbaserad vindkraft. Men det kräver:

- Ett tydligt ramverk för miljödata, särskilt i områden med låg kännedom.
- Särskilt beaktande av ekologiskt känsliga och kustnära områden.
- Att planeringsnivån inte förväxlas med tillståndsprövning – dessa måste fortsatt hållas isär.
- Att länsstyrelsernas regionala kunskap tas tillvara i hela processen.

Vi ställer oss bakom intentionerna med systemet, men understryker att implementeringen kräver ett fortsatt fokus på kunskap, samverkan och rättssäkerhet för att bli framgångsrik.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lotta Finstorp med Linnéa Ivarsson som föredragande.

I beredningen av ärendet har nationell Sevesosamordnare Mikael Larsson, enhetschef Sabina Hoppe och Länsstyrelsens enheter för naturskydd, fiske, miljöanalys, miljöskydd, samhällsplanering och kulturmiljö samt internationalisering och tillväxt medverkat.